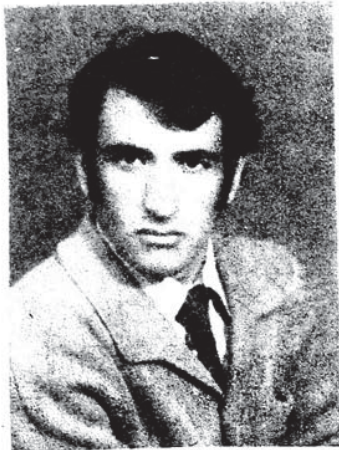

ХИЛАСКАР

Элэдин Ејваз

Бир даһи өмрүнә чатар бу мүддәт,
Бу јаша сәссизчә о чатмајыбса;
Бир шаир өмрүндә итәр бу мүддәт,
Үрәкдән бир мисра јаратмајыбса!

1998
1218

Ш16
Е 39

ӘЛӘДДИН ЕЈВАЗ

41151.

*M. F. Axundov
adına nitobənaməyə
JF*

ХИЛАСКАР

посма

I НИССӘ

БАКЫ - 1998

M. F. Axundov adına
Azərbaycan Dövlət
KİTABXANAASI

66711

Элэддин (Ибраһим оғлу) Ејваз 1951-чи илдә Шәрур рајонунун (Нахчыван МР) Тәнәнәм кәндиндә анадан олмушдур. 1974-чү илдә В.И.Ленин адына АПИ-нин филолокија факултәсини битирмишдир. (индики Н.Туси адына университет) 1969-чу илдән шә'р јарадычылығы илә мәшғулдур. Шә'рләри илк дәфә институтда чыхан чохтиражлы "Кәнч мүәллим" гәзетиндә чап олунмуш, даһа сонралар "Азәрбајчан мүәллими", "Азәрбајчан кәнчләри", "Шәрг гапысы", "Ишыгы јол" гәзетләриндә, "Азәрбајчан" журналында, "Чинар пәрәләри", "Күнәш Шәурдан кечир", "Араз-1", "Араз-2", "Араз-3" алма-нахларында чап олунмушдур. Нахчыван Јазычылар бир-лијинин планында олан китабы 1987-чи илдә "Јазычы" нәшријатына көндәрилмиш, лакин чапа һазырланма-мышдыр. Ә.Ејваз бу күн дә өз гәләмини күнүн тәләблә-ри мөвзусунда сынајыр. Онун сон вахтлар гәләмә алды-ғы "Хиласкар" поемасы 1996-чы илдә Нахчывана кәлән Азәрбајчан халғынын бөјүк шәхсијјәти Һ.Ә.Әлијев чә-набларынын торпағларымыз, дөвләтчилијимиз угрунда алардығы мүбаризәси әкс олунмушдур. Поеманы һәја-чансыз охумаг мүмкүн дејил. Ә.Ејваз һәм дә елми јара-дычылығыла мәшғулдур. О, академик Ј.Мәммәдалијев адына Нахчыван Дөвләт университетинин, дилчилик ка-федрасынын диссертантыдыр.

ВАГИФ ЭСРАР

"СӘДА" нәшријаты

МҮӘЛЛИМДӘН

1988-чи илдән бу вахта гәдәр олан тарихимиз хәјәтән көзләримин өнүндә чанланыр. Нә гәдәр гарышыг, мүрәк-кәб һадисәләр баш вермишдир... Азәрбајчан дөвләтинә, онун күнаһсыз халғына, дөвләтчилијинә дүнја мигјасында разылашдырылмыш гәсд һазырланмыш вә һәјәта кечи-рилмәјә башланылмышдыр. һакимијјәти һәрә өз ағлы илә "өлчүрдү". Она көрә дә сәриштәсизлик учбатынлан һакимијјәтдә вә дөвләтчиликдә бөјүк русвајчылығлар баш верир, халг бәдбәхт күнә дүшүрдү. Мүстәғиллик јо-луна гәдәм гојмуш Азәрбајчан республикасыны һәр тә-рәфдән сарсытмаға чәнд едирдиләр. Азәрбајчан халғы-нын мөһтәшәм оғлу Һ.Ә.Әлијев һакимијјәтдә олдуғу вә олмадығы илләрдә даим өз халғы илә бир олмуш вә хал-ғыны хилас етмәјә наил олмушдур. Бөјүк шәхсијјәтин Нахчывана кәлиши милли бајрама чеврилди вә һәр шәј дә о күндән башланды. һәјәт сүбүт етди ки, Һ.Ә.Әлијев өз халғынын әфсанәви, јенилмәз, һеч бир сәһвә јол вер-мәјән мүгәддәс, даһи оғлудур! Мән о һадисәләрлә бағлы јаздығым "Хиласкар" поемасынын биринчи һиссәсини охучулара тәғлим етмәји вачиб билдим. Дедијим кими, о һәјачанлы хатираләри мүәјјән гәдәр ифадә едә билсәм, севинәрәм!..

**Инамымызын сөжкөнөчөји,
халгымызын оғлу вә
рәһбәри
Һ.Ә.ӘЛИЈЕВИИ
анадан олмасынын
75 иллијинә һәср едирәм**

ХИЛАСКАР

поема

ПРОЛОГ

Танрынын нәзәри дөндү бу јурда,
Шәфғәти, нәфәси дөндү бу јурда,
Мүгәддәс әвәзи дөндү бу јурда –
Хызрын ағ атыјла көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадыјла көндәрди Ону!

...Ону гаршылады доғма очағы –
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.
Јандырды һәр евдә һәјдәр чырағы,
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели!

Дүнја сијасәтинин нәһәнки кими,
О калди дүшмәни тәслим етмәјә.
Калди ки, өлкәнин әјаләтләри,
Парча-парча гоһуб әлдән кетмәјә.

Бу дүнјанын кечәсијлә күндүзү
Бир рәмздир, бир һикмәтдир әзәлдән.
Хәјрди бир үзү, шәрди бир үзү –
Бир-биријлә һәмсәрһәддир әзәлдән...
Бал јыған арынын зәһәри ачы,
Балы шәфа верир, тиканы санчы.
Гызылкүл дүнјада күлләрин тачы
Тиканыјла о, дөһшәтдир әзәлдән.
Күнәш јанар, булуд кәсәр араны,
Хош нәфәси, сәрт човғуну, бораны...
Кәдикләри күдүр қарвангыраны

Бу да она залаләтдир әзәлдән.
 Ағач саплы балта гөним ағача,
 Бәд әмәлләр зәнчир олар боғаза!
 Гардашындан ох ағылды Бугача
 Ганда олан хәжанәтдир әзәлдән,
 Дәрди дә вар, дәрманы да танрының,
 Гәдәри дә, аманы да танрының
 Хиласкары, лоғманы да танрының –
 Танрымыздан мәрһәмәтдир әзәлдән!

Тарихи охудум сәтирбәсәтир
 Зүлмәт либасыҗла шәрди гоншумуз.
 Она кафәр деди Горғул ағамыз
 Мәкрлә, һижләдә бирди гоншумуз.
 Гызылкүлүн будағында тиканды,
 Хары бүлбүл чәмәниндә иланды,
 Кәдикләри күдән карвангыранды
 Бәшәр вичланына кирди гоншумуз!
 Бир көркәми, јетмиш ики үзү вар,
 Һәр мағамда сөјләмәјә сөзү вар,
 Ики дәннз арасында көзү вар
 Дәннзләрчә тапсын дәрди гоншумуз!
 Адымы адына гојур, утанмыр,
 Јурдума Вәтәни дејир – утанмыр!
 Милләтләр јығышыб дөјүр – утанмыр
 Дүнјаны сармашан торду гоншумуз!
 Кечә-күндүз дајанмаз о, дурмаз о,
 Әдаләтин сарајына кирмәз о,
 Өз ејбини, нөгсаныны көрмәз о,
 Јолуну билмәјән корду гоншумуз!

Еј Вәтән өвлади, ајыл вә ајыл
 Сән оз милләтинә, елине бағлан!
 Баш әј торпағына, мин сәчдә ејлә
 Ачы јовшанына, күтүнә бағлан!
 Оху тарихини дөнә-дөнә сән,
 Вуруш Вәтән үчүн јенә, јенә сән!
 Зәрдушт баласысан – јана-јана сән
 Сәнкәрини сахла, галана бағлан!
 Дастанын, нағылын көр нәләр дејир?
 Нәләрин зијандыр, нәләрин хејир.
 Ганында бөрг вурур “Чәнки”јлә шә р
 “Шикәстә” сөјләјән дилине бағлан!

Бөјүк сижасәтләр, бөјүк ојунлар,
Бөјүк өлкәләр вар бу јер үзүндә.
Фәлакәт төрәдән кабуслар кими
Бөјүк көлкәләр вар бу јер үзүндә.
Әчләфлар јашајыр – мачалы олан,
Вәтәнләр вардыр ки, һачалы олан...
Тәрифли, дүстуру, ачары олан
Дәрдли бөлкәләр вар бу јер үзүндә...
Инсанлар дүнјада дејилдир гонаг
Дашда һафизә вар, торпагда гулаг.
Бәзән ирмаг олар, бәзән дә булаг
Үмидли “бәлкә”ләр бу јер үзүндә...

Оху, вәтән оғлу, “Дәлә Горгулу”,
Нәләр торпағында, дашында олмуш!
Јағылар гурд кими ағыз-ағыз
Исти очағынын башында олмуш!
Инандын өзкәјә өзүндән артыг,
Әјрисини билдин дүзүндән артыг.
Мәлији кәф көрүб Газандан артыг
Күллү јайлагларын дөшүндә олмуш...
Кәсилмир, үзүлмүр бу говға, саваш,
Бәзән ити кедир, бәзән дә јаваш.
Тарымланыр әсәб, думанланыр баш
Илин баһарында, ғышында олмуш!..
“Оғуза һәр бала ујғудан кәләр”
Алчагдан, намәрддән, оғрудан кәләр.
Кафәрин чүрәти горхудан кәләр
Јүзүнүн чүрәти бешиндә олмуш.
Кинини гәлбинә јығыр, бәсләјир,
Архајын олдугу варса, сәсләјир.
Кечә дә, күндүз дә күдүр, көзләјир
Зәһәри илан тәк дишиндә олмуш.

Ордулар доланды гоча дүнјаны
Һәр орду башында бир орду ханы...
Һәрис фатәһләрин тамаһы артды
Гошунлар јүрүдү пијала, атлы.
Гошунлар јүрүдү аты, филијлә
Топлар данышырды әскәр әлијлә
Ағыллы вәзирләр дипломат олду,
Дөјүшдә ағылсыз шаһлар мат олду!
Ғылынч әјжамындан атома гәләр
Инсанлар ғырыды мәнәсыз, һәдәр
Топу-түфәнкијлә, әсләһәсијлә
Үрәкләрдә гәзәб, көзләрдә һијлә
Ордулар доланды гоча дүнјаны...
Фатәһләр дөјүшдә јорулду кетди,
Фатәһләр Гафгаза вурулду кетди!
Ләпәләр үмманә јайды бир хәбәр,
Фатәһләр чаһана јайды бир хәбәр –
Дүнјанын көзүдүр бу гоча Гафгаз!
Фатәһләр көксүнә чәкилмишди дағ –
Гафгазын көзүдүр чәннәт Гарабаг!

Фатәһ дөјүшләри гојуб мин бир из
Шәһәрләр, галалар галды виранә.
Долашды дүнјаны Искәндәр, Чинкиз
Вурушду анчаг ки, мәрди-мәрданә...
Вурушду, ган төклү Тохтамыш, Тејмур.
Дүшмәнин дәрсини јаман вердиләр.
Фатәһләр танрыны данмыр, унутмур,
Аман истәјәнә аман вердиләр!
...Амансыз дөјүшләр кедир дүнјада,
Кафәр дөјүшүнүн аманы олмур.
Кафәр дөјүшләри кедир дүнјада
Кафәрин јахшысы, јаманы олмур,
Гочаја, хәстәјә зәһәр ичирдир,
Көрпәни, ушағы шишә кечирдир,
Гајадан туллајыр, дағдан учурдур

Инсафы, вичданы, иманы олмур!
Мурлар амаллари несаба сынмаз,
Лачылыса, ән бөјүк китаба сынмаз
Ипчилә, Гур'ана, Товрата сынмаз
Исаја бәһләмәк күманы јохтур!

Балалар бүрүдү Азербайчаны
Кафәр балалары јағыша дөндү.
Хәбәрләр јајылды бүтүн чабана
Атылан күлләләр гарғыша дөндү.
Стол давасыјды јухарыларда,
Столдан әл чәкмир мат олан кәсләр.
Гачгынлар гырылыр боранда, гарда
“Ата, ата” дејир ычгыран кәсләр
Шахталы, боранлы күндөјди Вәтән
Вәтәнин истиси, атәши кәлди

Күнәшли күнләри јох иди онда –
Доғма “Азербайчан Күнәши” кәлди!

Танрынын нәзәри дөндү бу јурда,
Шәфгәти, нәфәси энди бу јурда,
Мүгәддәс әвәзи дөндү бу јурда!
Хызрын ағ атында көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадында көндәрди Ону!
Сәһри нағыллар дүнјасындајды,
“Зүлмәтдә, әждаһа бәрәси”ндәјди,
“Ағ гоч”ла “Гара гоч” арасындајды
Хызрын ағ атында көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадында көндәрди Ону!
Нашылар билмәјән јолларла кәлди,
“Зүлфугар” көтүрән әлләрлә кәлди.
Күнләрлә јатмады, илләрлә кәлди –
Хызрын ағ атында көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадында көндәрди Ону!
Танрынын шәфгәти сығалы олмуш,
Тәби, истәдады, савады олмуш,
Һәјдәр ады, Әли сојады олмуш –
Хызрын ағ атында көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадында көндәрди Ону!
Онун бахышында надан әријәр,
Ләкәли, кәлкәли вичлан әријәр,
Чәбраил баш әјәр, шәјтан әријәр –
Танры баратында көндәрди Ону,
Зүмрүд ганадында көндәрди Ону!

Ону гаршылады доғма очағы –
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.
Јандырды һәр свдә һәјләр чырағы
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.
Вәтәнин бир күллү баһары кәлди,
Сусмуш көнүлләрин губары кәлди,

Салама өлкәси, диҗары кәлди –
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.
О чарчысы олду бөҗүк зәфәрин,
О Күнәши олду нурлу сәфәрин,
Руһуну шад етди Атабәләрин –
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.
О кәлди, гоҗмады баҗраглар женә,
О кәлди, гоҗмады инамлар сөнә!
Сәсини верирди өз елчисинә
Нахчыван торпағы, Нахчыван ели.

Танры бир хиласкар хәлг етди Ону,
Кафәрин күфрүнү О билир анчаг!
Онун нәзәриндән јаҗынмаз кеч нә
Һәр ишин јерини О билир анчаг!

Сакит тәбиәтдә күләји дуҗур,
Арзуну, истәји, диләји дуҗур,
Бүгүн инсанларда үрәји дуҗур
Заманын сиррини О билир анчаг!

Әҗриләр, наданлар ишә гатылды,
О, кәләнә гәдәр јурдлар сатылды.
Һеч ким билмәди ки, јүз тор атылды
Дүшмәнин торуну О билир анчаг!

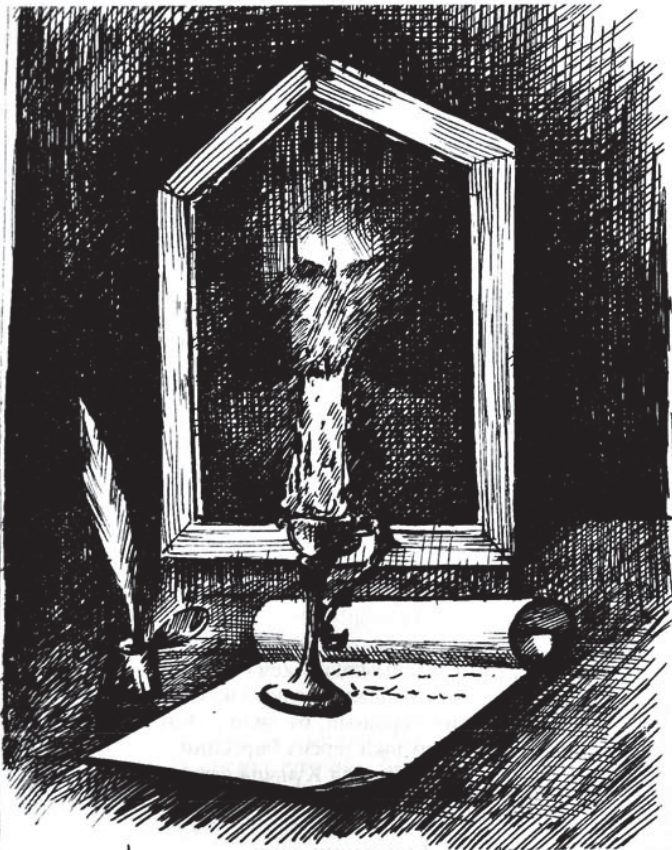
Көндүндә јенилмәз бир дәҗанәт вар,
Халгына түкәнмәз бир мәнәббәт вар!
Бәндәҗә Аллаһдан бир әманәт вар –
Бу бирин бирини О билир анчаг!

Гүдрәтдән халгыма бир ниҗаздыр О,
Бу дәрди өлкәҗә кәлә аздыр О.
Сиҗасәт нәһриндә бир гәввасдыр О!
Даҗазы, дәрини О билир анчаг!

Долу булуд кими долуб үрәји,
Бүллур булаг кими тәби чаглайыб,
Нур долу бир мәшәл олуб үрәји
Мин иллик бир вахты, јолу чаглайыб.
Гәләми әлиһә көтүрдү Чавид,
Дүңҗаја бир мисра кәтирди Чавид:
“Әсринин өксүзүдүр даһиләр!”
Јаҗылды бу мисра һәр јерә кими...
Бу мисра өз улу, даһи өмрүнә деҗилән
Деҗилән бир хитаб, ишарә кими.
Шаир үрәјиндә бишән бу мисра
Чахды бир илдырым, бир шимшәк кими!
Дәҗди гамчы кими гаранлыглар,
Сусду нур ичиндә бир чичәк кими...
Хәбис үрәкләрлә тәмиз үрәкләр
Бу олду мисраны дуҗду, дүшүндү,
Әлини алына гоҗду, дүшүндү...
Ај өтдү, ил кечди, дүшүнән башлар,
Дөҗүнән үрәкләр, чатылган гашлар,
Дост кими чилидә кирән хәбисләр
Дурду бир чәркәдә:
Јахшылар, писләр!
Гыҗдылар күнаһсыз о даһи кәсә –
Дүшмән јаранмышдыр кечә-күндүзә!
Бахды үфүгләрдән бу елин Оғлу,
Бу ширин торпағын, бу дилин Оғлу!
Позду тарихләки јерсиз бир кини,
Галдырды чийниндә Күнәшә сары
Јүз ил јетим галан бөҗүк даһини!

Г Һиссәнин сону

Ш Е Р Л Ә Р

Нахчыван рәнкләри силсиләсиндән

НАХЧЫВАН

Данларында чызыг-чызыг, торпағында гарыш-гарыш
 Әсләрин ағыр, чәтин имтананы көзә дәјир.
 Улу дијар, јола салдын нечә дәјүш, нечә јармыш
 Доландыгча ајагларым елә бил ки, көзә дәјир.
 Баш вурурам мүркүләјән әсләрин дәрининә
 Бәли, сәни мәним кими дујан олмаз, варса һаны?
 Бир гыј вурсам нағыллашан бабаларым инди динәр,
 Азәрбајчан аловујла үфүгләрин чырагланыр.
 Бу торпағын Әлинчәси, Ханәкаһы даш китабса
 Әчәмиси нахышларла әсләри вараглајар.
 һансы јанда көзүм дүшән, көндүм тутан бир из тапсам
 Дастан олмуш икидләрин нә рәсини сораглајар.
 Сән о гәдәр дәриндәсән, галагланан гәринәләр
 Сәндән өтрү нечә дәфә мә на-мә на араныбдыр.
 Зирвә-зирвә бармагларын јумулубдур бәлкә елә
 Јағылара јумруг үчүн Әләнкәзин јараныбдыр?!
 Сүзкәчиндән сүзүләрәк зөвгүмүзүн, ағлымызын
 Сәндә јашар бу дунянын һикмәт долу нахышлары.
 Вугарында сынаныбдыр һәр оғулун, һәр бир гызын
 Короглумун әзәмәти, Никарымын бахышлары!
 Икидләрин дәјүшләрлә ганадланыб гаргал кими
 Тәпәләрә дирсәкләниб, гајалара сәнкәр дејиб.
 Галаларын

Бабәкләрин гәзәб долу үрәјими? --

Јохса Оллар дијарынын гајальгы, дәмирлији...
 Сынанмысан, нечә фатәһ инадына әјилибдир
 Гәринәләр гитбә едиб јенилмәјән вугарына.
 Бу күн

сәнин кечмишинин арзусуна зирвә иди
 һансы Вәтән азадлыга ана олуб --
 Алгыш она!

ШӘРУРДА КҮН БАТЫР

Күн батыр...
 дагларын үзү тугулуб,
 Бир янда севинч вар, бир янда кәдәр.
 Күнәш --
 бир алышан гызылкүл олуб,
 Кечәнин гојнуна бир анда келәр.
 Бир анлыг кедишдән мин мәнә сајдым,
 Бу гүруб чағында үрәк долларды...
 Бу јердә дүнјаја көз ачмасадым
 һејрәтим дүнјаја һарај саларды
 Шәрурда күн батыр... һәр шәфәг бир ох
 Галдыра билмирәм кирпикләrimi –
 Үфүгдә Күнәшин шәфәгләри јох,
 Нәсими ганыдыр – гығылчым кими!..
 Шәрурда күн батыр... һәр булуд бир ат
 Бир икид ганыјла бојаныб кедир;
 Дағын о тајында ачылыр сабаһ
 Күнәш
 јатмамышдан ојаныб кедир.
 ...Бәлкә унудулмуш бир или, ајы,
 Бир рәссам дүншүнүр бахышларыјла?..
 Бәлкә нечә илди бир Шаһ исмајыл
 Вәтәни горујур нахышларыјла?
 О јанда ал шәфәг сачар бир аздан
 Бу сәнә өзүнә чәкир инсаны
 Күн батыр Шәрурда
 санырам үфүг:
 Кечәјлә күндүзүн дөјүш мејданы!

41151

Јолум дүшү Араз үстә –
 Хәјалымда һөрүкләнән,
 Һәсрәт адлы бир чығырда
 Сүрүкләнән Араз үстә...
 Орда мәним өмрүм, күнүм
 дамла-дамла итиб галыб;
 Орда мәним ушагыным
 хатирата батыб галыб...
 Араз ахыр арам-арам
 Ләпәләрдән чиликләнән
 бир бајаты охујурам:
 “Араз, Араз -- хан Араз,
 Султан Араз, хан Араз.
 Чајын, чешмән гурусун
 Мәним кими јан,Араз!”
 Бу бајаты дүнәнимин
 гүссәсидир, галасыдыр,
 Бу бајаты дүнәнимин
 сәласыдыр.
 Араз инди бәндә дүшүб
 Араз инди бәј Араздыр!
 Көзләримә инанмалдым
 Гатар кетди саат јарым
 һара бахдым һеј Араздыр.
 Бу ан ади бир үрәјин
 севинчинин дашап күнү;
 Бир һәсрәтин ишыг олуб
 Араз үстә чошан күнү.
 Араз үстә Хәзәр көрдүм
 Бурда ики гардаш гәлби
 дөјүнмәклә,
 Бурда севинч, бурда шадлыг өјүнмәклә.
 Араз үстә Хәзәр көрдүм –

Араз долуб, Араз олуб Хәзәрчә,
Араз үстә Хәзәр көрдүм
адын гојлум: "Хәзәрчә".

ШӘРИЛИН

Булудлары тәпә-тәпә,
Күршад кәләр сәпә-сәпә.
Јамачлары кәбә-кәбә –
Шәрилин.

Булагларын көзү хумар,
Гүзәләри тумар-тумар.
Мејвәсинин балы дамар –
Шәрилин.

Көзәлләри бар јетирәр,
Киријилә од көтүрәр.
Гәјалары күл битирәр –
Шәрилин.

Көлкәликләр сипәр кими,
Гүруб чағы сәһәр кими.
Кәңиләри вар шәһәр кими –
Шәрилин.

Зирвәләрдә изим галды,
Үрәјимдә сөзүм галды...
Гызларында көзүм галды –
Шәрилин.

МӨМҮНӘ ХАТУН МӘГБӘРӘСИ

Бу күн он икинчи әсрин изијлә
Сүкут ичиндәјәм, һәјрәт ичиндә...
Мө мүнә хатунун абиләсијлә
Әсрләр јашајыр һикмәт ичиндә!
Бир ме мар, көңлүнүн ол-аловуну
Чевириб нахыша, дашлашдырыбдыр.
Бир ме мар јангысы мин илдир донуб,
Мин дүһа көзүнү гамашдырыбдыр!
Дашлары о елә доғрајыб, өлчүб...
Она – даш дон бичән дәрзими дејим?
Кәлән нәсилләрә хатирә үчүн
Тарихә јаздығы дәрсими дејим?
Низами әсриндән галан абидә! --
Һәр кәршич үрәклә гызыб, бишибдир.
Бурда нечә јағы гәзәби бирдән
Доғраныб, дишләри килидләшибдир!...
Од олуб халгымын һисси, гејрәти
Күнәшин шүасы сағылыб бура!
Әчәми зөвгүлә әбәдијјәтин
Һәјрәт нахышлары јығылыб бура!
Һәр нахыш – слләрин зөвгүнүн сими.
Сәнәт көјләриндән позуб гүрүбу.
Мө мүнә хатунун мәгбәрәсими?
Јохса, Әчәминин үрәјидир бу?!

1972

ШАҲБУЗ ДАҒЛАРЫНДА

Дағларын һәсрәти дағдан ағырмыш,
Нә җахшы ғәһринә дөздүм, а Шаһбуз!
Елә бил саһилән саһилә үздүм,
Һичраны вүсәллә поздүм, а Шаһбуз!

Чәмән јох бу јерин чәмәни кими,
“Бичәнәк” җајлағы сәмәни кими!
Кәл вургун ахтарма сән мәним кими,
Өмрүмү јоллара дүздүм, а Шаһбуз!

Лоғман тәбиәтин Баламлы нуру
Аһу кәзәлләрин кәзү тәк дуру.
Бахдым, үрәјимин чошду гүруру
Синәндә шаир тәк кәзим, а Шаһбуз.

Дағларын булуддан чәтри галыбдыр,
Чәјран һүркүб гачыб әтри галыбдыр...
Бурда мин ше`римин сәтри галыбдыр,
Ше`ријјәт ичиндә үздүм, а Шаһбуз!

Чәмәндән, чичәкдән гопа билмәдим,
Һејрәтдән кәзүмү ғырпа билмәдим.
Кәлдијим јоллары тапа билмәдим –
Гојнунда өмүрлүк аздым, а Шаһбуз!

МУХТӘЛИҖ ИЛЛӘРИН ПОЭЗИЈАСЫ

М.МУШФИГӘ

Севди ана кими о, Вәгәнини
Өлмәз әмәлтәри бу торпагдадыр.
“Чичәкләр ашиги бир бүлбүл кими”
Силинмәз изләри будаглардалыр.

Каман инилдәжиб тар дилләнәндә
Өмрү чанланачаг кәнчлик телиндә.
Арзусу, әмәли азад елиндә
Хәялы гарталлы оялаглардалыр!

“Күнләри кечмәди анчаг әмәкдә”
Ону дуја билди ләли күләк дә.
Ән узаг мәнзили – севән үрәкдә,
Ән јахын мәскәни додаглардалыр!

1969.

НӘСИМИ

Ширванда төкәрәк гаш-габагыны,
Ахдын о көйләрдән дан улдузу тәк.
Үмманда гәввасын талмадыгыны
Зәррәдә сән көрдүн, сән олдун керчәк.

“Әнәльһәг” угрунда кәзиб доландын,
Изләр јашадачаг сән тәк сәјјаһы.
Дүнјада јеканә бир ад газандын:
Әгидә сәјјаһы, мәсләк сәјјаһы.

Һаләб гүрубунда күнәшдин, јандын
О шәфәг, о зија һара чәкилди?
Өлүмүн өнүндә сән шах дајандын,
Әдаләт әлләрдә дара чәкилди!..

22

Үфүгләр ганынла бојанды нарынч,
Шәкилдә бир солғун чичәк кимисән.
Заһидләр көзүндә ити бир гылынч,
Ашигләр көзүндә ипәк кимисән!

Инсаны танрынын јеринә јаздын,
Әсрләр јорубдур инадын, күчүн.
Мәсләкин өлсәјди сән јашамаздын,
Өлдүн, мәсләкини јашатмаг үчүн!

1973.

26 ЈАШ

Гыш кетди, ачысы галды торпаға,
Јаз калди – шәфәгәти күлдә, чичәкдә.
Пајызын һәсрәти чөкдү јарпаға,
Инсанын арзусу...

Һалә үрәкдә!
Арзулар ичиндә јанмадым һәдәр
Көтүр-гој етмишәм јүз ләфә азы.
Асудә дејиләм бу вахта гәдәр
Нә гәдәр јохуш вар һәдәфә азы.
Һәкмү елә артыб дүнјада анын...
Билирәм, аз дејил бу өмүр, бу күн.
Ијирми алты иллик өмрү инсанын
Икигат артыгдыр бир әмәл үчүн!..
...Бә`зән ачылмамыш солур бир чичәк,
Бир бармаг титрәјәр бир сары симдә!
Сабаһ бир Лермонтов өмрү битәчәк
Мәним тәлејимдә, мәһәббәтимдә...

23

Һаглыдыр ғынаја һәр јолдан өтән –
Һалә јанмамышам бу чага кими.
Һалә һәсрәтини чәкмәмишәм мән
Гаршында јаздығым вараға кими.
Бәлкә она көрә бу ахыр заман
Јанырам кечдијим чығыр, из үчүн.
Бәлкә, она көрә тәләсир анам –
Дилиндән дүшмәјән гаракөз үчүн...
Аз дејил, аз дејил бу өмүр, бу күн
Мән, бир амал лејә јанырсам, һаны?
Көврәк чағларымда тәсәлли үчүн
Голумдан јапшышан бир мисрам һаны?
Бир даһи өмрүнә чатар бу мүдләт
Бу јаша сәссизчә о чатмајыбса.
Бир шаир өмрүндә итәр бу мүдләт –
Үрәклән бир мисра јаратмајыбса!

КЕДИБ-КӘЛМӘЈӘНЛӘР

Дағлар тутуланда, көјләр доланда
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.
Бир гартал ганады ләләк саланда
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

Тозу алынмајан үнван көрәндә,
Давадан јадикар инсан көрәндә,
Бығ јери тәрләјән чаван көрәндә
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

Нә вахтса, һардаса бир тој јас олса,
Һардаса јанылы һарај, сәс олса,
Һарала бир көврәк нәғмә јазылса
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

Зирвәләр бүрүнсә думана, чәнә
Илдырымлар өлүм, гајалар синә!

Ән көврәк бахышлар дикиләр мәнә
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

Бир ана көрәндә бахышы одсуз,
Бир кәтин көрәндә тәлеји гутсуз,
Бир мәзар көрәндә үнвансыз, адсыз
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

Вәтәни јенилмәз, мәғрур көрәндә,
Алнында әбәди гүрүр көрәндә,
Күндә јүз абадан гүрүр
көрәндә —
Кеҗиб кәлмәјәнләр дүшәр јадыма.

1975.

КӘНДИМИЗДӘ

Гонаг тәк кәлмишәм кәндимизә мән
Үрәк бу јерләри көрүб севинди.
Бу күн охшанырам көздән-көзә мән
Бурда сәмиимижәт нечә дәриндир!

Һәсрәтдән јүјәнли көҗлән фикирләр
Алыб ганадына кәтирди мәни.
Тәләбә күнләрим јадыма дүшәр
Санарам бир анлыг итирди мәни.

Вүсәлдан нә үчүн титрәјир үрәк,
Үрәк гәҗәрләниб, горланыб, нәдир?
Севинчләр ичиндә олурам көврәк
Һәјрәтдән көзләрим торланыб, нәдир?!

Бахырам, дәјишиб һәр тәрәф, һәр јан
Одлу чығырлардан көзәрти галыб.

Көзләрин көзләри јол чәкиб јаман –
Јухусуз үфүглә гызарты гатыб...

...Кәлмишәм, дәјишиб һамынын һалы
һамыја өзүнүн рәнки кәлибдир.
Ана көзләринә бу күн “вағзалы”,
Ата көзләринә “чәнки” кәлибдир...

1973.

КӘДӘР

Гәлбимдән өгүшүр гәм далғалары
Кәдәрлә чох заман өмүр сүрмүшәм...
Үрәкдә бир далым севинчдән өгрү
Үмманла олуб ки, кәдәр көрмүшәм...

Далырам һәјатын дәринлијинә
Арзулар севинчли, истәк кәдәрли...
Тарих көзләримин өнүндә сәһнә –
Фүзули кәдәрли, Бабәк кәдәрли!

Кәдәр севинчдән чох тутар гәлбими,
Дујғусуз бир үрәк – ағыр бир јүкдүр!
Вәфалы бир өмрүн истәји кими
Дәрдли бир үрәјин күчү бөјүкдүр...

Фикирләр көнлүмә чөкүб хәлвәти
Гәјғылар ичиндә јанырам инди.
Бу дәм
мән көрүрәм бир һәгигәти:
Кәдәрсиз – һәјаты дујмаг чәгиндир!

1969.

СӘКИНӘ ГАРЫ

Јүз ил бу дүнјаны сәјр еләсәм лә
Чыхмаз хәјалымдан Сәкинә гары.
Вәтәнә о ачы јелләр әсәндә
Итирди үч чаван Сәкинә гары.

Көндәрди даваја оғланларыны,
Быг јери тәрләјән чаванларыны.
Бохчада сахлады “нишанларыны”
Көнлүндә хош күман Сәкинә гары.

Дөздү мәрди оғуллар анасы кими
Көкләнди дүшмәнә гәзәби, кини.
Кетди баласыјла иманы, дини
Газанды гәм, һичран Сәкинә гары.

Камана бәнзәди, оха чеврилди,
Јарасы көксүндә аһа чеврилди.
Шәвә бирчәкләри аға чеврилди
Әнд етди үч гурбан Сәкинә гары.

Нә она вердиләр бир “гара кағыз”
Нә дә сирр сөјләди бир дил, бир ағыз.
Тәк дамын алтында јашајыр јалғыз
Хош хәбәрләр уман Сәкинә гары.

Оғул һәсрәтијлә јоллара бахыр
Кәзир әса илә о ағыр-ағыр.
Үч икиддән бири кәләчәк ахыр! --
Вермир өлүмә чан Сәкинә гары!..

1985.

ОХУДУН

*Мүгәнинн
Сәкинә Исмајыловаҗа*

Охудун, аглымы алдын башымдан
Нәгмәдир үрәјин, көңлүн, Сәкинә!
Һәјат чешмәсиндән ичән булагсан
Тәзәчә ачылыр күтүн, сәкинә!

Јарымчыг верирләр слә муғамы,
Белә охусунлар, белә муғамы!
Елә галдырырсан зилә муғамы
Титрәјир ағзында дилин, Сәкинә!

Мин нахыш бәхш едир, мин мәна сәсин,
Бир дүнја бәхш едир дујана сәсин,
Баш алыб јүксәлир һајана сәсин,
Дәлир лагы, дашы зилин, Сәкинә!

1986.

ВАР ОЛСУН!

*Көзәл инсан Елдар
Һүсејновун 60 иллик
јубилеји мүнәсибәти-
лә јазылмышдыр*

Елдар уста, 60 јашын мүбарәк,
Гој кәләчәк јығнагларын вар олсун!
Хош сөзләр ешидәк өвладларындан,
Нәвәләрин, ушагларын вар олсун!

Дүнјала вар һәр бир кәсин гисмәти,
Сәнинләдир достларынын үлфәти,
Әлләринин дады, дузу, ләззәти,
Елмира тәк чырагларын вар олсун!

Пәрванәндир Нәчибәјлә Сүрәјја,
Бәнзәјирләр һәм улдуза, һәм аја.
Елхан илә Мамед дәјәр дүнјаја,
Шамил кими бајрагларын вар олсун!

Әләддинәм, шадланасан, күләсән,
Нә гүссәни, нә дә гәми биләсән.
Бу јашында бир күн бизә кәләсән
Бизә кәлән ајагларын вар олсун!

31 декабр 1997

ШӘКЛИН

Гардашым Сејфәддинә

Шәклини вурмушам тәгвимин үстә
Көзләриндән узаг дура билмирәм.
Нәсә бачармырам дәрјәм бу сөздә,
Һансы тилсимисә гыра билмирәм.
Өмрүмә нур јағыр, узағам сәндән
Санки буну дујур, күлүр көзләрин.
Сон үмид түкәнир бәзән чибимдән
Әлләрин чатмајыр, долур көзләрин.
Сән кечдин бу јолу, үзүгә олдун
Мүркүлү илләри ојадачағам.
Сән сонсуз зирвәләр фәть елән јолдун
Мән сәни тәзәдән јашадачағам.

29

Јүз сылдырым гаја, жүз учурум јол
Јанымдан өтүшүр, јанымдан кечир.
Сәнин бахышларын елә бир сигнал
Өмрүмдөн, күнүмдөн, ганымдан кечир...

1970.

ГАЈТАРА БИЛМӘРӘМ

Дүшлүм дәрининә дүшүнчәләрин
Бир дурна Һарајы көнлүмдән гопар.
Ај ана, Һәсрәтин думаны дәрин
Илшәрин нә гәдәр ајрылыгы вар.

Чыхмырам јалыннан нијә бир ан да
Көнлүнә јығышар гәм, кәдәр, ана!
Нә гәдәр көрәрсән јухуларында
Нараһат оларсан нә гәдәр, ана!

Көзүндән нә гәдәр олсам да узаг
Мәним јурдум, јувам, бешијим дә сән!
Никаран көзләрин өмрүмә чыраг,
Санарам Һәминшә кешијимдәсән!

Дағлардан елә бил әријән гарсан,
Үрәјин јарнаг тәк әсир будагда.
Бирчә ширин јуху арзулајарсан.
Јенә дә бир балан галар узагда.

Чүнки сән анасан, өвлад одуна
Јаныб алышарсан өмрүн узуну.
Өмрүнә өмүр дә олсам мән ана,
Гајтара билмәнәм јенә борчуну.

САРА КИМИ КӘЛИН ОЛМАЗ

Гәм бүрүдү гәмсиз дағы,
Һәр обаны, Һәр јайлағы.
Ашыгларын дил-додағы,
Үрәкләри јанар Һәр јаз –
Сара кими кәлин олмаз!

Боран алды тәр күлләри,
Ганы гачды көнүлләрин.
Ачы селләр олмаз дәрин
Ахар келдәр дајаз-дајаз
Сара кими кәлин олмаз!

Бу кәләрин изи галар,
Хагирәдә сөзү галар.
Гара гашы-көзү галар.
Јанаглары алмаз-алмаз
Сара кими кәлин олмаз.

Јохду бу дәрдин пәнаһы
Бу сөз мисраларын шаһы,
Бу сөз аналарын аһы
Сара кими кәлин олмаз,
Сара кими кәлин олмаз!

1975.

ГАРДАШЫМ ДАҒЛАР

Бабам, атам, гардашым дағлар!
Сәнә сирр вермишәм, сирдашым дағлар!
Сән мәним кефимин ләләсисән,
Ағласам, булагларын көз јашым,
Күлсәм, күләсисән.

Мөним бабам, атам, гардашым! --
Гылынчым, галханым, силафым,
Јағькечмәз, дүшмәнбатмаз галам,
Башымда дәбилгәм, күлафым,
Сән мөним алафым – дағлар!
Һеч јаралы икид олмасын узаг
Сојкәнмәјә дашын олмаз,
Јол тапмаға чығырын.
Аловушлу бағры јанса
Гүзејинин вар хәбәри.
Көзләриндә күнәш сәнсә
Күнејинин вар хәбәри.
Бу чијәри јаралынын
Ачы селләр гаршысында - кечә билмир
Синәси атәш – гүбар
Өзкә сују ичә билмир.
Шир биләји сысгалыб,
Бәдәј көнлү атланыб,
Узун сәбри түкәниб,
Уча боју гатланыб.
Һаны сәнин Һарајын,
Тәбибин, даван, дағлар!
Шәфа вер о икидә
Олмасын давам, дағлар!
Додағлары күл дағлар,
Јанағлары күн дағлар.
Сәнә кәлә билмирәм
Мәнә гаршы кәл, дағлар! --
Бабам, атам, гардашым дағлар!

1981.

ДАҒЛАР, ӘЛВИДА!

Гојнунда әмр еләмәјә
Дағлар, әлвида, әлвида!
Башыма күл әләмәјә
Дағлар, әлвида, әлвида!

Достлар һамы шәһәрдәдир,
Нә гүссә, нә гәһәрдәдир.
Арзулары јәһәрдәдир
Дағлар, әлвида, әлвида!

Бир илдә бир јазым кетмәз,
Һеч ким мәнә көмәк етмәз!..
Әлим чатмаз, үнүм јетмәз
Дағлар, әлвида, әлвида!

Јаланлара инанырам,
Һијләләрдә буланырам.
Өз аһыма галанырам
Дағлар, әлвида, әлвида!

Јағьшыны гәһәр билләм,
Саф һаваны зәһәр билләм...
Инадымы кәһәр билләм –
Дағлар, әлвида, әлвида!

1987.

ЛИСЕНЗИЈА

Лазыми дәјәрдә пул кечирмишәм
Дағларда ашкарча ов еләмәјә.
Хыналы кәклијин башы үстүнә
Гуршун сәпәләјиб од әләмәјә.

Атдыгым күләннин сәсинә һеч ким
Көзләрин үстүндә гашын вар демәз
Бүтүн марыхлары доланым, кечим
Чахдыгым тәтижин сажыны билмәз...

...Баш-баша верибдир хорузла фәрә
Күманы дәрәдә једији гумдур.
Инди курултујла долачаг дәрә,
Дәһшәт бүрүјәчәк дәрәни инди!..

Бир лүлә гырмалан гуртарармы чан?
Ја ганад гырылар, ја гыч салланар.
Әлләримдә күнаһ, гәлбимдә үсјан
Индичә “көзәл”ин дөшү алланар!..

Үстүндән лә’л кими кечдин хам гарын
Бу даглар гојнуңда хәтрин әзиздир.
Сәнин даһ үстләки гаптабаларын
Сәнин кабабыңдан чоһ-чоһ ләзиздир!

Дашын тирәсиндән күдүрәм сәни
Нә гәдәр чәлд учсан гача билмәксән.
Намәрд әмәлијлә тугар гәм сәни
Ләләјин лағылар, уча билмәксән.

Јаралы көксүндә буландым гәмә
Үрәјим бир һарај гопарлы - һејф!
Бир мизраб тохунду бир сары симә
Башымда түкләрим габарлы - һејф!

...Ала көзләриңдән бир јол өпүм, кәл
Чоһ узаг гачырсан, чоһ јан кедирсән.
Сән дә бихәбәрсән, мән дә мәәтгәл
Сән һансы гануна гурбан кедирсән?

1983.

АЛДЫМ “ЖИГУЛИ”

Алдым “Жигули” дәрлү-гәмү мөһнәтә дүшдүм.
Өмрүм боју һеч көрмәдијим зилләтә дүшдүм.

Јыгдым ушағы машына, сүрдүм һара кәлди,
Әввәл елә билдим ки, машын чоһ кара кәлди.
Күн-күндән ишим, көрлү ки, достлар гара кәлди,
Алдым “Жигули” дәрлү-гәмү мөһнәтә дүшдүм,
Өмрүм боју һеч көрмәдијим зилләтә дүшдүм.

Кәндиң јолу – аһ! Ејләди бу өмрүмү пуч, зај
Бир сәс ола всрсин јаралы сәсимә сәс, һај.
Дашлар чыхыбды јалгузағын дишләринә тај!
Вурдүм даша, тәшнәм дағылды, мөһнәтә дүшдүм,
Өмрүм боју һеч көрмәдијим зилләтә дүшдүм.

Кәзлим нечә јер, һәр ләмири мән баһа алдым,
Үч јүзә валы – анд ола о аллаһа - алдым!
Колса “харичи”, ики јүзә мән даһа алдым.
Көрлүм нечә алверчи үзү риггәтә дүшдүм,
Өмрүм боју һеч көрмәдијим зилләтә дүшдүм.

Уста Зүлалын мәрфәтини ја кәсә таңры,
Ја пуч еләјә малыны, ја да үзә таңры.
Бу ишләрә әнчам еләјә каш “тәзә таңры”...
Алдым “Жигули” дәрлү-гәмү мөһнәтә дүшдүм,
Өмрүм боју һеч көрмәдијим зилләтә дүшдүм.

1987.

ХЭБИС

Намынын ләрдини жнды гарнына
Гыврышды, ачылды илан вуран тәк.
Онун хэбислији кәлмәз арына,
Вурур синәсиндә хэбис бир үрәк.

Әри бахышыјла, ачы дилијлә
Газанды өзүнә бу чиркин ады.
Чохунун үзүнә ишләтди һижлә,
Чохунун кефинә соған доғрады.

Дедим: “Тале күлүр мәним үзүмә”.
Гызыб вулкан кими пүскүрдү хэбис.
Кирли милчәк кими кирди көзүмә,
Ағзымын ичинә өскүрдү хэбис.

Буна да үз кәрәк, буна да һүнәр
Дејир “гырмызыјам”, далдаланманам.
Дејир, һәјасыздыр гызлар, кәлинләр –
Елә бириси дә өз бачым, аһам!

Һамы кен кәзсә дә онун изиндән
Пусгудан һамынын изинә чыхыр.
Нифрәт гылынч чәкир онун көзүндән,
Гәлбинин һиккәси үзүнә чыхыр.

Дәриндән дујдум ки, о бир хэбисдир
О, чиркин иј верир, о, зәһәр дадыр.
Оғлумун алыны сорушду, дедим
Һирсиндән деди ки, арвал алдыыр...

ҮРӘЈИМ

Вәфасыздан сөјлә нәдир истајин,
Нијә чырпынырсан, нијә, үрәјим?
Һагты, әдаләти ким тапдајыбдыр,
Гәзәбин тушланыб нәјә, үрәјим?

Мин надан тә неси, мин ганмаз сөзү
Ағлар ејләјибдир һәр күлән көзү.
Бүкүлүб нә гәдәр Искәндәр дизи
Фикирләр гәддини әјәр, үрәјим...

Көзәлләр үзүмә чох гылыг ејләр,
Гүссәләр көнлүмү чох гырыг ејләр.
Агилләр дүңјала јахшылыг ејләр,
Наданлар өзүнү өјәр, үрәјим.

Чох гәмә тушланыб, чох ағ ејләмә,
Нөгтәни бөјүлүб сән дағ ејләмә.
Өзүнү бу гәдәр јумшаг ејләмә –
Һәр сөз үрәјинә дәјәр, үрәјим!

1983

НӨВБӘТЧИ ҺӘКИМЛӘРӘ

Һеч аһ чәкмәмишдим бу аһа кими
Синәмдән бәнд олуб бу азар мәнә.
Чаным сызылдајыр сабаһа кими
“Сән неврозсан” - дејиб бахмырлар мәнә.

Өд ишләмир, ағзым зәһәр олубдур,
Кечәләр көзүмдә сәһәр олубдур.
Көнлүмә бир ачы гәһәр долубдур –
“Сән неврозсан” – дејиб бахмырлар мәнә.

Агрыжыр багырсан, гычгырыр мөлдә,
Дәрләрим чохагыр күпбатан вәдә.
Нирсләниб, мән келә билмирәм бәдә
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

Күлдүз дәгигәләр өгүр јел кими,
Ахшамлар һәр саат кечир ил кими.
Һеч бир дәрман олмаз шириң дил кими
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

Һөвсәләм гачаңда дигим күг олур,
Һәр гычым өзүмә нечә пуд олур.
Каңдан ајаг олур, каңдан буд олур .
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

Һәлә өзүмдәдир аглым, идракым,
Һәлә мәнәлары дәрк едир башым.
Һәлә истәјирәм зирвәләр ашым –
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

Мәнсиз чәнә батыб дағларда гарым,
Мәнсиз гәмә дүшүб күл балаларым.
Бахыр јолларыма севкилим, јарым –
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

Әләддиң, гач гуртар сән бу зиндандан,
Елә бу саатдан, елә бу андан.
Һәким дејир: “Јапыш шаһи-мәрландан!”
“Сән неврозсан” – дежиб бахмырлар мәнә.

1983.

“ДИЛГӘМИ”

(саз һавасы)

Телләр инилдәјир, учунур јаман,
Ојалыр јухудан фәрағы, гәми.
Дәрли бир мәнәббәт охунан заман
Алова гурһаныб јаныр “Дилгәми”.

Сәсләрдә ишләрин гычгырырлары,
Сүкуту даш олуб үрәји дәлир.
Гырыг долајларың һеј аһу-зары.
Дәрин дәрәләрин һәнири кәлир!

Күлдүздән аралы дүшәңләр кими
Һа вахтдан олубдур јаралы Дилгәм?..
Чәмәнә дидәркин сүсәңләр кими
Дүшәр севдасыңдан аралы Дилгәм.

Одлу гәмзәләрә олубду күскүн,
Санки истәдији бу һәсрәт имиш.
О јенә алышыр... дүңјасы үчүн.
Бир үрәк мәнәббәт нәләр едәрмиш!..

ЈАЗ

Күңејләр, гүзејләр кејиб ал, јашыл
Үлви кәзәллијин нүбарыдыр јаз.
Һәјана бахырсаң кезүн гамашыр,
Сусмуш көңүлләрин губарыдыр јаз.

Күлә бәләнибдир җамачлар, җаллар,
Чичәк кәтирибдир гаҗалар, саллар.
Үзүр җашылыгыда долаҗлар, җоллар
Торпагың кәлиңлик палтартыдыр җаз.

Бешиҗи гар олан новрузкүлләри,
Көҗдә булудларын шәвә телләри,
Елчи гарангушун шириң дилләри
Коврәк дурналарын гатарылыр җаз.

1975.

АШЫГ ҺӘМИД ДӘРНӘҢИ

Бир заманлар вар иди
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.
Бөҗүк арзулар иди
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.

Нурани ағыл иди,
Ишыгылы ағыл иди,
Геҗрәтли нағыл иди –
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.

Саз тутуб сөз гошарды,
Буланарды, дашарды,
Дуруларды, җашарды –
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.

Өҗрәтди чох баланы,
Нечә гызы, оғланы.
Көзәл-көзәл дастаны –
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.

Севди җаз һавасыны,
Нечә саз һавасыны.
Җаҗды өз авазыны
Ашыг Һәмид дәрнәҗи.

Ешитсин җахын-узаг,
Дүшсүн елә сәс-сораг,
Чыхсын бир икид, гочаг
Җашатсын бу өрнәҗи –
Ашыг Һәмид дәрнәҗи!..

1988

ҺӘРАРӘТ

Белә догулмушут көрүнүр әлбәт,
Бәҗән од олурут, очаг олурут.
Тәкчә бир бахышта дүҗуб Һәрарәт –
Бүтүн соҗуҗлардан узаг олурут.

Онунла жоҗрулуб һәр арзу, илгар
Өмүр
Һәрарәтсиз нә едәр бизи?..
Истәр човғун ола, ја боран, ја гар
Һәрарәт оларса исидәр бизи.

Илләр өмрүмүзә из салыб кедир,
Севинчи, кәдәри вардыр һәр анын.
Деҗирәм
сөнмәҗән Һәрарәгидир
Мәһәббәт инсанын,
Күнәш дүңҗанын!

1970.

ӨЗҮН БОЈДА ВЭТЭН ОЛ!

*Приморски вилајетиндә
ьәрби хидмәтдә олан
бачым оғлу Мүрсәлә*

Сәни јола салды бүгүн ел о күн,
О күнү асмышыг јадлашымыздан.
Дағлар вугарлыјды, тәпәләр өткүн,
Јоллар интизара лөндү бир аздан...
Кәндимиз арханча “һәләлик” деди
Охшандын көзләрин тумарыјла сән.
Елә бил, Короглу дәлиси идин,
Кедирдин Короглу вугарыјла сән!
Јоллар севинирди бу бој-бухуна,
Јолларын үрәји көврәк, никаран...
Ардынча бахырды бир һәчәр ана
Ана фәрәһини тутмазды үмман!
Сүд кими ичирдиб бизә гүруру
Бу чаван, бу улу анамыз Вәтән.
Вәтән көзүмүзүн ишығы, нуру,
Ән көзәл, ән кениш дүңјамыз – Вәтән!
Ганында Вәтәнин оду, мајасы
Сән доғма елләрин бир чичәјисән.
Бир јашыл јарпағы,
бир шиш гајасы,
Бир уча чинары, бир ләчәјисән!
Бу јоллар сынасын, учалтсын сәни
Арзун, мәнәббәтин – бајрағын олсун!
Инамы елләрин,
әмри Вәтәнин –
Ән кәскин силаһын, јарағын олсун!
Ағ сачлы зирвәләр елин вугары,
Сән бу хидмәтиндә бизә вугарсан.
Нараһат јашамағ – өмрүн баһары,
Орда өзүн бојда Вәтән оларсан!!!

1975.

ШАКИРДЛӘРИМӘ

Бу јурдун үнваны: “Одлар дијары”
Јаныр, шөләләнир мијон баһар, гыш.
Бу јурдун арзусу, ешти, вугары
Мин дөјүш көрсә дә фәтә олунмамыш
Өтсә дә нә гәдәр әср, гәринә
Илләрин јазысы сајрышыр бу күн...
Дүнәнки икидләр, әрләр јеринә
Јадикар јазылар дапышыр бу күн.
Бабәкин арзусу бу јурда гәјрәт,
Горғудун топузу һәјрәт дејилми?
Насими – тарихин көзүшә һәјрәт,
Короглу – дүшмәнә нифрәт дејилми?!
Һәгигәт зәррәчә олса да јашар
Нечә дөјүш олуб бир јарпағ үчүн!
Вурушуб, вәтәнә вугар олублар
Икидләр, оғуллар бу торпағ үчүн!
Горујун бу бөјүк вугары, ады
Бу үмман шәрәфи, шөһрәти севин.
Сизә дејиләчәк әсрин өвлады
Гајғыны, һөрмәти, үлфәти севин!
Инсан бу дүңјаја кәлмәјир әбәс,
Үрәклә мин арзу јатыр, мин һәвәс.
Бир өмүр јашајын мин өмрә әвәз
Ағылы, мәнә наны, һикмәти севин!
Гәлбиниз аловсуз, көзсүз олмасын,
Дүјгусуз олмасын, һиссиз олмасын.
Өмүр јолларыңыз сәссиз олмасын,
Һәвәси, ильамы, гүдрәти севин!
Гыјма вахт өгүшә мәнә насыз бир аң,
Дүнәнә архалан, бу күнә инан.
Мејвәсиз ағачдыр – әмәлсиз инсан
Зәһмәтә күвәнин, зәһмәти севин!

Нахыш бәхш еләјин сәһраја, дүзә
Ад олун, сан олун шәһрәтимизә.
Гәјрәт бабалардан мирасдыр бизә –
Онлара охшајын, гәјрәти севин!

1975.

ИСТИ ЈУВА, ИСТИ ШЕ`Р

Он илдир мән кәндән шәһәр дејирәм,
Он илдир шәһәрә кәлиб дәјирәм.
Диләнчи ејләјиб бу јоллар мәни –
Узагдан һозајла һалва дөјүрәм...
Кимә һәр имтаһан өлүм олублур,
О галыб шәһәрдә алим олублур.
Инди гәзетләрдән ады дүшмәјир,
Инди һәр кәлмәси “ади” дүшмәјир.
Бир кал мајор олуб он илдә артыг
Мән шәһәр дејирәм он илди артыг.
Бир кәндли баласы галыб шәһәрдә,
Өзүнә бир дахма алыб шәһәрлә
Јазыр ки, өлүрәм доғма кәнд үчүн
Күндә сызлајырам һеј ичин-ичин
Аһ, кәндин булағы, јетишмиш тугу,
Кәклијин ајағы, хорузун буду!
Гәрәз ки, шәһәрә кәлмә, ај дәли
Је дадлы гајмагдан, ич сүдән, бәли.
Орда бир алимлә нәрд чырпан оғлан,

“Кәллә дөјүшүндән бәрк чыхан”, оғлан-
Сабаһ јүксәләчәк бу минвал илә,
Бир јағлы вәзифә бир јағлы дилә!
Еј бирчә ше`ринин чапындан өтрү
Шәһәрә ајларла јол дөјән оғлан,
Еј ағы сөјләјиб, дил дөјән оғлан!
Бүгүн бу ишләрдән сән ки, һалысан –
Бир исти ше`ринин чапындан өтрү
Бир исти јуваны дағытмалысан!

1983

БУ АН

Дүнјадан, өмүрдән күсән тапылмаз,
Көңлүнү гүссәдә үзән тапылмаз.
Тәзәчә ачылымыш бир күлүн ији
Јарыб кечә биләр дивардан, дашдан
Һеч нәјә вермәнәм бу көзәллији,
Һеч нәјә вермәнәм дүнјаны бу ан!

Јазып һәрарәти арзулар кими,
Бадам чичәкләјиб дүмағ гар кими.
Ләчәкләр о гәдәр вағаныјыбдыр!
Нәфәси шириндир шәкәрдән, балдан
Әчәл һансы заман өмрә гыјыбдыр? --
Өлүм ола билмәз дүнјада бу ан!
Варлығым ән мүшкүл ишләрә ачар
Ајағларым јалын, кәјнәјим ачар.
Нә гәмим, кәдәрим, нә гүссәм олар
Чыхса да бир парча чөрәјим дашдан.
Зирвәјә галхмага гол-ганадым вар –
Һеч нәјә вермәнәм дүнјаны бу ан!

Һәҗатын вердиҗи Һәба нә вар —
Тоҗ-баҗрам саныбды буну бабалар.
Әгиләм, амалым, мәсләким һаҗса
Мәни әҗә билмәз јолумдан туфан.
Көҗләрләп башыма илдырым чахса
Әлими үзмәнәм дүнҗадан бу ан.
Голумла күч јатсын, көзүмлә ишыг!
Һәҗата көнлү бош атылмамышыг!
Нә вахтса бир дөҗүш көзләјир мәни —
Вәтәнин јолунда сынаг, имтаһан...
Гоҗманам өмрүмү бу чағырышшан,
Һеч нәҗә вермәнәм дүнҗаны бу ан!

1978.

МӘНИ ИСТӘМӘЈӘН ЧОХДУ...

Мәни истәмәјән чохлу дүнҗала
Бу одлу хәбәрдән көнлүм һальдыр.
Билирәм дүнҗада ја мәним адым,
Ја онларын ады

позулмалыдыр!

Варлығым онлара бир тәһлүкәдир,
Үзүмдә сис олмаз, көзләримлә гәм
Инди дүшүнүрәм, онларла бир-бир,
Јохса бөлүк-бөлүк дөҗүшмәлијәм?
Рәнкиндән, сујундан дујдум онлары
Нә гәдәр дил билир, дил ганыр онлар.
Һәрдән бир чалара кирир донлары
Зәһәрли илантәк јалманыр онлар.
Онларын көзүндә кин, ачыг, кийлә
Онлар мәни дөҗүб истәр отуда.
Бир вахт Мартвновун сарсаг әлијлә
Онлар күлләләди Лермонтову да!
Онлар Нәсимини сојду бир анда
Елә бил кабаблыг гузу сојдулар!

Онлар мүридләрин күл долаһыла
“Әна һәг” адланан сөзү сојдулар!
Онлара нифрәтим сонсузлур елә...
Кизләлә билмәнәм бу нифрәтим.
Көкү қасилмәҗиб онларын һәлә
Кәлибләр дүнәнлән бу күнә кими.
Бабәки өлдүрән о гылыгы әли
Бири миндирирди шөһрәтә, шана.
Бири синәсинә дөҗүб, өлмәли
Көз дағы чәқдирди Азәрбајҗана!
Мәни истәмәјән чохлу дүнҗала
Намәрд көрпүсүндән кечәнләр дә вар.
Чоху бүрүнүблүр бир “гәмиз” ала
Торпағы шал кими бичәнләр дә вар!
Һөкмләри кәскин, сөзләри охлур
Дондәрә билирләр гараны ага.
Онларын сөзүнү дејәнләр чохлур —
Мән дөзә билмирәм бу һаҗсызлыга!
Вахт итди, кирәилә јарыша, бәхсә
Нечә надан илә, нечә кат илә.
Мән һеј дүшүнүрәм, чохму корәсән
Дөҗүҗиләр кедәчәк бу минвал илә?..

МАҖАЛЫЛАР, МАҖАСЫЗ ҺӘЈАЛЫЛАР...

“...Гырхында ев алан Аббас әмини”
Дүшүндүм, дүшүндүм, ачығым кәлди.
Гырхымда гуруча јурд јери адым
Өзүмүн өзүмә јазығым кәлди.
Чичәксиз, јарпаҗсыз будаг алмышам,
Суваҗсыз, кәрпичсиз отаг алмышам.
Әҗилиб сынмышам торпаг өлчәнә,

Әмр һазырлајыб нөмрә сечәнә.
Һәрәси бир дағын ғалаларыдыр.
Һәрәси бир “шеф”ин балаларыдыр.
Үз тутдум сатышдан даш-гум алмаға
Һасар чәкдирмәјә, бина салмаға.
Бакы кубикини “манат” дедиләр,
Ја да ки, базада кәл јат дедиләр.
Демә ағач, тахта кечә сатылып
Бары билмәдик ки, нечә сатылып...
Кимдир бу базанын мүдири, оғлан? --
Бир јаны хан-бәјдир, бир јаны султан.
Рәис ғардашыдыр, назир оғлудур
Әли ғытынчыдыр, бели охлудур.
Мајасы вар дејә - күлханәси вар,
Пул илә әнди вар, пејманәси вар!
Сус, отур јериндә, данышма, ғаға
Киши һазырлашыр фермер олмаға!
Чағырын мејдана мајалылары,
Чыхарын мајасыз һәјалылары!

1988.

ПАЈЫЗ КӘЛИР

Јенә пајыз кәлир...

көврәклик кәлир,
Чатылып дағларын ғашлары јенә.
Булудлар аз ғала көјләри дәлир,
Итир зирвәләрин башлары јенә.

Јенә пајыз кәлир, шәһәрә, кәндә
Үзүндә мә најла тәбәссүм јени.
Дағлар

көчәнләрә әл ејләјәндә
Булудлар һеј сыхар кирпикләрини...

Дән дүшәр сачына ағачларын да
Јарпағлар төкүләр көз јашы кими!
Төкүләр јарпағлар будағларындан
Пајызын гијмәтли даш-ғашы кими.

Фәсилләр гојнунда өтүр өмүр, күн,
Көврәјик биз ешгин ајрылыгында.
Бәлкә дә ајрылыг јаратдығыјчүн
Тәбиәт көврәлир пајыз чағында.

МУНДЭРИЧАТ

Мүэллифдэн.....	4
Хиласкар (ногма).....	5
Ше`рлэр.....	14
Нахчыван.....	15
Шәрурда күн батыр.....	16
Араз үстә Хәзәрчә.....	17
Шәрилин.....	18
Мө`мүнә Хатун түрбәси.....	19
Шаьбуз дағларында.....	20
М.Мүшфигә.....	22
Нәсими.....	22
26 јаш.....	23
Кедиб-кәлмәјән. іәр.....	24
Кәндимиздә.....	25
Кәдәр.....	26
Сәкинә гары.....	27
Охудун.....	28
Вар олсун!.....	28
Шәклин.....	29
Гајгара билмәрәм.....	30
Сара кими кәлин олмаз.....	31
Гардашым дағлар.....	31
Дағлар, әлвида!.....	33
Лисензија.....	33
Алдым “Жигули”.....	35
Хәбис.....	36
Үрәјим.....	37
Нөвбәтчи һәкимләрә.....	37
“Дилгәми”.....	39
Јаз.....	39
Ашыг Һәмид дәрнәји.....	40
Һәрарәт.....	41

Өзүн бојда Вәтән ол!.....	42
Шакирдләримә.....	43
Исти јува, исти ше`р.....	44
Бу ан.....	45
Мәни истәмәјән чоҳду.....	46
Мајалылар, мајасыз һәјалылар.....	47
Пајыз кәлир.....	48

ЭЛЭДДИН ЕЈВАЗ

ХИЛАСКАР

поема

Бакы – 1998

Редактору
Вагиф Әсрар

Техники редактору
Еллада Рамазанова

Чилдчи
Нәркиз Искәндәрова

Лыгылмаға верилмишдир: 09.04.1998

Чапа имзаланмышдыр: 11.04.1998

Шәрти чап вәрәги: 3,1

Кагыз форматы: А/4

Тираж: 500

Сифариш №

1998

1218

